

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa: **J. P.**, bývajúceho v K. , proti odporkyni: **Slovenskej republike, zastúpenej Krajským súdom v Košiciach**, so sídlom v Košiciach, Štúrova 29, **o náhradu škody**, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 13C 27/2011, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Košiciach z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 14 NcC 11/2012 takto

r o z h o d o l :

Sudcovia Krajského súdu v Košiciach JUDr. L. B., JUDr. V. B., JUDr. L. C., JUDr. A. Č., JUDr. J. Č., JUDr. L. D., Mgr. D. F., JUDr. E. F., JUDr. M. H., JUDr. A. H., JUDr. A. H., JUDr. O. J., JUDr. Ľ. K., JUDr. A. M., JUDr. V. M., JUDr. S. M., JUDr. J. S., JUDr. M. S., JUDr. D. S., JUDr. G. M., JUDr. J. S. M., JUDr. A. Š., JUDr. Z. Š., JUDr. P. T., JUDr. P. T., JUDr. J. T., JUDr. T. V. a JUDr. I. V., JUDr. F. Z. **n i e s ú v y l ú č e n í** z prejednávania a rozhodovania vo veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 14NcC 11/2012 (na Okresnom súde Košice I. pod sp. zn. 13C 27/2012).

Sudca Krajského súdu v Košiciach JUDr. J. M. **j e v y l ú č e n ý** z prejednávania a rozhodovania vo veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 14NcC 11/2012 (na Okresnom súde Košice I. pod sp. zn. 13C 27/2012).

O d ô v o d n e n i e

V konaní vedenom na Okresnom súde Košice I, sp. zn. 13C 27/2012 Okresného súdu Košice I oznámila sudkyňa JUDr. B. S., že sú u nej dané dôvody, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci (§14 ods.1 O.s.p. a § 15 O.s.p

Krajský súd v Košiciach, ktorému bola vec predložená na rozhodnutie o vylúčení (nevyllúčení) sudcov Okresného súdu Košice I, ju predložil Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o vylúčení (nevyllúčení) sudcov Krajského súdu v Košiciach. Sudcovia Krajského súdu v Košiciach (okrem JUDr. J. S., a JUDr. P. T.) sa vyjadrili, že možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti z dôvodu, že žalovaná (Slovenská republika zastúpená Krajským súdom v Košiciach) je ich zamestnávateľom resp. ich služobným úradom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Trnave (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť oznámení sudcov tohto krajského súdu (§ 15 O.s.p.) z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaniu veci, k nezaujatému prístupu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska vylúčenia sudcu je právne významným vzťah sudcu buď k prejednáwanej veci (o ktorý ide v prípade konkrétneho záujmu sudcu na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci), alebo k účastníkom konania (ide oň napríklad v prípade rodinného alebo priateľského vzťahu sudcu k účastníkovi konania), alebo k zástupcovi účastníka konania. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania.

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) súčasne na druhej strane zahŕňa aj právo na to, aby právna vec účastníka konania nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov

(čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci musí rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania, ktorý zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho prejednávania a rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmazení hroziaceho rizika, že by vo veci mohol konať a rozhodovať zaujatý - nie nestranný - sudca.

Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu. Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej právnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97). Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prejednanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie veci nestranným súdom je len povinnosť (nadriadeného) súdu prejsť každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k

účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania, resp. aj k ich zástupcom. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybností na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje.

Pri posudzovaní dôvodnosti oznámenia označených sudcov Krajského súdu v Košiciach o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (viď ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Podpredseda Krajského súdu v Košiciach, JUDr. J. M. (Krajský súd v Košiciach je momentálne bez predsedu) je ako jeho štatutárny zástupca pre vzťah k odporcovi v tomto konaní automaticky vylúčený. Judikatúra sa ustálila v názore, že sudcov pomer k veci môže vyplývať predovšetkým z priameho právneho záujmu sudcu na prejednávanej veci. Nepochybne je tomu tak v prípade, ak je sudca sám účastníkom (zástupcom účastníka) konania, bez ohľadu na ktorej procesnej strane,

Vačšina sudcov svoju zaujatosť vyvodzovala zo skutočnosti, že odporkyňa (jej zástupca) je ich služobným úradom, na ktorom vykonávajú funkciu sudcu. Najvyšší súd Slovenskej republiky v tejto súvislosti poukazuje na to, že sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia v zmysle § 2 ods. 2 zák.č. 385/2000 Z.z. v znení zmien a doplnkov a je povinný prejednať a rozhodnúť všetky veci, ktoré mu boli pridelené v súlade s platným rozvrhom práce súdu. Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu, keď výnimky môžu vyplývať len z naplnenia zákonných predpokladov. Vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí na základe jeho vzťahu k účastníkom konania predpokladá vzťah sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho). Je potrebné dôsledne rozlišovať medzi súdom (proti

ktorému návrh smeruje) a sudcom (ktorý na tomto súde vykonáva súdnicstvo) a mať pri tom na zreteli, že ich vzájomný vzťah nie je vzťahom zamestnaneckým alebo služobným. Vymenovaním za sudcu vzniká a zánikom funkcie sudcu zaniká osobitný vzťah sudcu k štátu, z ktorého vyplývajú vzájomné práva a povinnosti sudcu a štátu; za štát v týchto vzťahoch nekoná súd, na ktorom sudca vykonáva súdnicstvo – pozri § 25 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Len sama skutočnosť, že sudca vykonáva svoju činnosť na služobnom úrade, ktorý je vo veci označený ako odporca, nemôže bez ďalšieho aj vzhľadom na objektívne hľadisko vyvolať pochybnosti o jeho nezaujatosti.

Sudkyne Krajského súdu v Košiciach JUDr. G. M. a JUDr. F. Z. svoju zaujatosť (okrem vzťahu k odporkyňi) vyvodzovali aj zo svojho priateľského vzťahu k JUDr. M. G.. Priateľský vzťah zakladá pochybnosť o nezaujatosti sudcu len pre jeho pomer k účastníkovi alebo jeho zástupcovi (tak zo subjektívneho hľadiska, ako aj z hľadiska objektívneho, a len vtedy je spôsobilý naplniť zákonné predpoklady pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci z hľadiska ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p.). V danom prípade však JUDr. G. nevystupuje v postavení účastníka konania. Na pozícii odporcu v konaní vystupuje Slovenská republika zastúpená Krajským súdom v Košiciach a len relevantný vzťah k týmto subjektom je možné považovať za takú okolnosť, ktorú je dôvodom pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci z hľadiska § 14 O.s.p..

Najvyšší súd Slovenskej republiky svoje rozhodnutie o oznámeniach sudcov Krajského súdu v Košiciach uvedených vo výroku 1/, založil na vzájomnej korelácii a vyvažovaní oboch relevantných hľadísk teórie zdania (tak subjektívneho, ako aj objektívneho hľadiska) a v súlade s vyššie uvedeným výkladom dospel k záveru, že v prípade týchto sudcov nemožno mať objektívne pochybnosti o ich nezaujatosti, ktoré by boli relevantné v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. Z tohto dôvodu rozhodol tak, že označení sudcovia nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto o sudcoch Krajského súdu v Košiciach rozhodol tak ako je uvedené vo výrokoch 1/ a 2/ tohto rozhodnutia.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 9. mája 2012

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť:
Hrčková Marta